

" ...

I- İPTAL İSTEMİNİN GEREKÇESİ:

Dava dilekçesinde yer verilen iptal isteminin gerekçeleri özetle şöyledir:

İptali istenilen Yasa ile Türk Ticaret Yasası'nın 388. maddesindeki anonim şirketlerin esas mukavele değişikliklerinde aranacak toplantı ve kararı (nisabı) yeter sayısı yüksek düzeyde görülerek büyük ölçüde düşürülmüştür. Bu değişikliğe koşut olarak, 388. maddeye yollama yapan Yasa'nın 389., 396., 423., 434. ve 443. maddelerindeki toplantı ve karar yeter sayıları da değiştirilmiştir. Ayrıca Yasa'nın 7. maddesiyle limited şirketlerde bilançonun tasvibi için öngörülen dörtte üç çoğunluk da üçte ikiye düşürülmüştür.

"Esas mukavelenin değiştirilmesi" başlıklı 388. maddenin ikinci fıkrasındaki en az dörtte üç olan yeter sayı, 3585 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle üçte ikiye, üçüncü fıkrasındaki dörtte üç yeter sayı da yarıya indirilmiş ayrıca yeterli çoğunlukla yapılan toplantılarda hazır bulunanların ancak üçte ikisiyle karar alınırken çoğunlukla karar alma esası getirilmiştir.

Yasa'nın 2. maddesiyle, Ticaret Yasası'nın 389. maddesinde imtiyazlı pay sahipleri genel kurulunun toplantı ve karar yeter sayısı da 388. maddedeki değişikliğe bağlı tutulmuştur.

Yasa'nın 3. maddesiyle esas sermayenin azaltılmasını düzenleyen 396. maddedeki esas mukavele değişikliği için öngörülen yeter sayıda 388. maddenin yeni biçimine bağlı kılınmıştır.

Yasa'nın 4. maddesiyle, Türk Ticaret Yasası'nın tahvil çıkarılmasına ilişkin 423.; 5. maddesiyle, şirketin feshine karar verilmesine ilişkin 434.; 6. maddesiyle de şirket aktiflerinin satılmasına ilişkin 443. maddelerinde öngörülen toplantı ve karar yeter sayıları düşürülerek 388. maddenin yeni biçimine uyumlu duruma getirilmiştir. Bu yeter sayılar doğrudan şirketin ana yapısı pay sahiplerinin geleceğini ilgilendiren şirketin konusu, türü, ayrıcalıklı (imtiyazlı) pay sahipleri genel kurulu kararları, esas sermayenin azaltılması, şirketin feshi ve şirket aktiflerinin satılmasıyla ilgilidir.

Yasa'nın gerekçesinde, esas mukavele değişikliklerinde karşılaşılan ve bazan da değişiklikleri önleyen güçlükleri gidermek için toplantı ve karar yeter sayısının indirilmesine gereksinim duyulduğu belirtilmiştir. Oysa esas mukavelenin kolaylıkla değiştirilememesi anonim şirketin hukuksal niteliğinin bir gereği ve sonucudur. Toplantı ve karar yeter sayısının yüksek düzeyde olması, anonim şirketten amaçlanan hukuksal ve toplumsal sonuçları almanın zorunlu bir aracıdır. Başka bir anlatımla, yüksek düzeydeki yeter sayılar anonim şirketlerden amaçlanan işlerin yerine getirilmesini sağlamak üzere bilinçli olarak konulmuştur. Gerekçe öncelikle, bu açıdan ve temelden sakattır. Böyle bir değişiklik anonim şirket hukukunun olmazsa olmaz esaslarını tahrip eden değişikliktir. Daha açık anlatımla anonim şirketler hukukuna ters düşen bir düzenlemedir.

Ticaret hukukumuzda şirketler, genelde şahıs şirketleri ve sermaye şirketleri olarak düzenlenmiştir. Şahıs şirketleri karşılıklı güven duyan kişilerin birlikte kurup birlikte yürüttükleri şirketler olduğundan ortak sayısı sınırlıdır. Ortaklar üçüncü kişilere karşı tüm mallarıyla sorumlu olduklarından ortaklığın devri güçleştirilmiştir. Ortaklardan birinin ayrılması şirketin varlığını önemli ölçüde etkiler, hattâ birçok durumlarda sona erdirir. Bunun en belirgin örneği kollektif şirketlerdir.

Sermaye şirketlerinde ise durum tamamen farklıdır. Genelde büyük sermaye isteyen bir teşebbüsü gerçekleştirecek olanlar, ortakların sorumluluklarını paraca sınırlandırarak ve küçük sermaye sahiplerini bir araya getirerek sermaye şirketi oluşturmaktadırlar. Bu şirketlerde ortakların sorumluluğu sermaye paylarıyla sınırlı bulunduğundan değişimleri şirketin yaşamı bakımından önem taşımamaktadır.

Anonim şirketlerin başlıca üç işlevi, sermaye toplanması, sorumluluğun sınırlandırılması ve işletmede sürekliliktir. Herhangi bir yatırımı gerçekleştirmesi olanaksız küçük birikimleri toplayarak büyük sermaye oluşturmaya amaçlayan anonim şirketler bu işlevleri nedeniyle gelirin ve sermayenin daha adaletli ve daha yaygın dağılımını sağlamak gibi önemli bir görevi de yerine getirirler. Bu şirketlerde sermayenin büyüklüğü, gerek küçük birikim sahiplerine ve gerekse üçüncü kişilere güven telkin etmekte, pay sahiplerinin sınırlı sorumluluğu bu görevi artırmakta, şahıs şirketlerine, örneğin kol-lektif şirketlere yeğlenmektedir.

Anonim şirketlerin, pay sahiplerinin yaşamını aşan sürekliliği, işletme fikriyle bağdaşan ve büyük girişimlere yol açan anonim şirket anlayışını gerçekleştiren bir özelliktir. Süreklilik ilkesi, anonim şirketin varlık nedenlerinden olup şirket yapısındaki işleyiş, örneğin payların hızlı ve kolay el değiştirmesi, büyük ekonomik girişimlere olanak vermesi bu sürekliliği sağlayan öğelerdir. Sürekliliği sağlamak bakımından pay sahibinin ölümü, iflası ya da hacir altına alınması bir dağılım nedeni olmadığı gibi, şirketin amacının gerçekleşmesinin olanaksızlığı dışında haklı nedenlerle şirketin feshinin istenilmesi de söz konusu değildir. Süreklilik, girişimin güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak bir niteliktir.

Dava yönünden üzerinde durulması ve vurgulanması gereken çok önemli durum, şahıs şirketlerinin genel kurullarında oybirliği, sermaye şirketlerinde ise oyçokluğu ilkesinin uygulanmasıdır. Çok sayıdaki pay sahibinin biraraya gelmesi kolaylıkla sağlanamadığından çoğunluk ilkesi uygulamasıyla oyların kişi sayısına değil sermaye payı oranına göre kullanılması işlerliği getirilmiştir. Böylece sermayenin çoğunluğuna sahip olanlar şirketi kendi çıkarlarına göre yönlendirerek küçük birikimleriyle katılanların aleyhine, sermayenin çoğunluğuna sahip olanların ise çıkarlarına yarıyan bir neticeye dönüşebilecektir. Bu durum bir bakıma anonim şirketin, özünde şahıs şirketine dönüşmesine neden olabilir. İşletmede süreklilik ve kararlılık zedelenerek "sorumluluğun sınırlandırılması" anlamsız ve küçük pay sahiplerinin güvenliğini sağlamak olanaksız kalır. Gerekli büyük sermaye birikimini sağlamak, küçük birikimleri yatırım alanına çekmek, sermaye ve gelirin daha adaletli biçimde tabana dağılımı ve yaygınlaştırılması güçleşir.

Bu olasılıklara karşın Ticaret Yasası'yla kimi önlemler alınmış ve anonim şirketler öngörülen niteliklerin yitirilmemesi amacıyla ayırık durumlarda mutlak oyçokluğu (madde 378/1; İsviçre BK. 703) yerine oybirliği esasını getirici ya da oyda ayrıcalıklılığı ortadan kaldırıci (mad. 387) veya toplantı ve karar yeter sayılarını ağırlaştırıcı (madde 388/2-6., 389., 396., 423, 434., 443.) kimi kararlar konulmuştur. Yeni değişikliklerle en önemli baraj ortadan kaldırılmıştır. Bu durum, anonim şirketlerdeki sermaye toplama, sorumluluğun sınırlandırılması, işletmede süreklilik gibi nitelikleri ortadan kaldıracı, anonim şirket, özünde şahıs şirketi biçiminde işleyebilecek, sermaye artırma ya da eksiltme, şirketi feshetme, tasfiyede şirketin mal varlığını mevzuatın boşluklarından yararlanarak dilediğine dilediği bedel ve koşullarla satma konusunda istenilen uygulama yapılabilecektir. Bunun sonucunda, küçük birikim sahiplerinin güvenceleri kalmayacak, onların ezilmeleri ve adaletsiz kararlarla karşı karşıya gelmeleri sakıncasıyla karşılaşılacaktır. Bu nedenlerle şirket, keyfi biçimde yürütülecek, sermayesi az olan sayıca çoğunluktaki küçük birikim sahipleri dışlanabilecek, şirketin sermaye paylarını ellerinde tutan

Esas Sayısı: 1989/23

Karar Sayısı: 1990/26

bir avuç azınlık kısa sürede şirketin sahibi olabilecek, böylece şirketin sosyal ve hukuksal amacı kalmayacaktır, bunun yanında halen kurulu anonim şirketlerdeki küçük pay sahiplerinin önceki kurallara göre elde ettikleri haklar ve konumları; tehlikeye girerek hukukun temel ilkelerinden kazanılmış hakları tümüyle aykırı sonuçlar doğacaktır.

1- Anayasa'nın 2. Maddesine Aykırılık:

Anayasa'nın 2. maddesindeki ilkeler açıktır.

a) Hukuk Devleti İlkesine Aykırılık ve Aykırılık Gerekçeleri:

Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında özellikle 11.10.1963 günlü Esas 1963/124, Karar 1963/243 ve 29.11.1966 günlü, Esas 1966/11, Karar 1966 / 44 sayılı kararlarında somutlaştırdığı hukuk devleti kapsamının içeriği gözetildiğinde;

aa) Tüm faaliyetlerin hukuka uygun olması gereken hukuk devletinde, daha öncede değinildiği gibi, Ticaret Yasası'nda yapılan değişiklikler anonim şirketlerin niteliğini, amacını, sosyal işlevini belirleyen hukuk kurallarına aykırı bir düzenlemedir. Toplantı ve karar yeter sayıları hukuksal sistemi ortadan kaldıracak bir ölçüde makul olmayan oranda değiştirilmiştir.

bb) Hukuk devletinde, hukuksal durumlarda kararlılık sağlanarak toplumun huzur ve refahının güvenlik altına alınması gerekir, değişiklik, küçük pay sahiplerinin kazanılmış haklarını tehlikeye sokmuş, güvencesiz bırakmıştır.

cc) Hukuk devleti, adaletli bir hukuk düzeni kurarak bunun sürekliliğini zorunlu sayar. Değişiklikle payların çoğunluğunu elinde bulunduran azınlığa, payların azını elinde bulunduran çoğunluğun haklarını alma ya da onların haklarını çıkarları doğrultusunda kullanma olanağı sağlanmıştır. Düzenleme, adaletli bir düzen oluşturmamıştır.

b) Değişiklik getiren Yasa, Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında, özellikle 26-27.9.1967 günlü, Esas 1963/336, Karar 1967/29 ile 23.5.1972 günlü, Esas 1972/2, Karar 1972/28 sayılı kararlarında vurgulanan sosyal devlet ve demokratik sosyal hukuk devleti niteliklerine aykırı içeriktedir.

Bu nedenlerle 3585 sayılı Yasa'nın 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. maddeleri Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır.

2- Anayasa'nın 5. Maddesine Aykırılık:

Anayasa'nın bu maddesinde Devletin temel amaç ve görevleri düzenlenmiştir. Sermaye paylarının azını elinde bulunduran çoğunluğu, sermaye paylarının çoğunu elinde bulunduran azınlığın egemenliğine sokan çoğunluğun haklarını azınlığın keyfi davranışlarına terkeden, küçük ve büyük pay sahipleri arasında dengesizlik yaratan düzenleme, Anayasa'nın Devlete verdiği görevlerle bağdaşmamaktadır.

Yasa'nın 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. maddeleri bu nedenle Anayasa'nın 5. maddesine de aykırıdır.

3- Anayasa'nın 10. Maddesine Aykırılık:

Esas Sayısı: 1989/23

Karar Sayısı: 1990/26

Değişiklik getiren yasa, anonim şirketlerde sermaye paylarının çoğunluğunu ellerinde bulunduranlara diğer pay sahiplerinin haklarını çiğneme olanağını tanımakla 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. maddeleri Anayasa'nın ayrıcalık tanınmasını yasaklayan 10. maddesine aykırı düşmektedir.

4- Anayasa'nın 48. Maddesine Aykırılık:

Özel teşebbüsün, ulusal ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlarına uygun yürümesini güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak önlemler almayı Devlete görev olarak vermenin gerekçesi, toplumun refahının amaçlanmasıdır. Yatırımlara yetmeyecek birikimleri toplayıp büyük sermaye birikimi sağlayarak sermayeyi güçlendirmek ve bu suretle büyük yatırımlara girmek, ayrıca temelde sermaye ve gelirin adaletli ve yaygın biçimde dağılımını sağlamak anonim şirketlerinin başlıca amacıdır. Oysa toplantı ve karar yeter sayısını makul olmayan büyük bir oranda düşüren düzenleme anonim şirketlerin bu amacını tehlikeye sokmuştur. Bu durumda özel sektörün en önemli araçlarından biri olan anonim şirket çalışmalarının ulusal ekonominin gereklerine uygun hizmet üretmesi güçleşmiştir. Sermayenin ve gelirin halk katmanlarına yayılıp yaygınlaşması olarak tanımlanacak sosyal amacın gerçekleşmesi de iptali istenilen yasa ile tartışılır olmuştur. Kaldığı; keyfiliğin bulunduğu yerde güvenden ve kararlılıktan da söz edilemez.

Belirtilen bu durumlar karşısında Yasa'nın 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. maddeleri Anayasa'nın 48. maddesine de aykırıdır. Açıklanan nedenlerle iptalleri gerekir."